

ignorare praecipuos eventus vitae Ecclesiae, per quam genus humanum summa bona accepit. Juxta Melchiorum Canum, "rudes sunt theologi illi in quorum lucubrationibus historia muta est" (1). Scientia enim historica utilissimum vel etiam necessarium complementum sacrae theologiae est. Nam historia Ecclesiae est apologia religionis christianae: origo, propagatio et conservatio ejus per saecula est "divinae suae legationis testimonium irrefragabile" (2). Argumenta Traditionis, quandoque etiam argumenta Scripturae, non bene intelliguntur nisi in lumine historiae. Experientia saeculorum docente, moralista media instaurandae disciplinae addiscit, mentisque gravitatem acquirit, qua a rigidioribus conclusionibus refugit. Caeterae disciplinae ecclesiasticae, ut jus canonicum, liturgia, etc., intime commiscuntur vitae Ecclesiae et perpetuo supponunt cognitionem ejus historiae.

Denique, inimici Ecclesiae objectiones suas ex historia praesertim desumunt. Jamvero, cum facta aut pervertantur aut male interpretentur, generaliter sufficit res ree exponere ut inanitas objectionum appareat. Ecclesia lucem non timet, et nonnisi veritate indiget. Modernistarum schola, philosophicis decepta praejudiciis, Ecclesiam ut inventum sensus religiosi humani explicat et erroneam factorum interpretationem perpetuo proponit. Horum perversum sensum sola cognitio historiae potest detegere et redarguere.

3. METHODUS. Cum scientia historica sit de rebus gestis et totaliter pendeat a testimonio coaevorum, methodus cui omnino adhaerere debet est exclusive methodus a posteriori. Historicus igitur debet interrogare omnes testes factorum narrandorum et juxta eorum testimonium narrationem suam conficere nec unquam imaginationi indulgere. Sed non debet inconsiderate omnibus credere: debet in primis *criticen fontium* instituere, id est inquirere de auctoritate testium, nempe de eorum scientia et veracitate.

Tres conclusiones sunt possibiles: aut testes desunt, vel, si adsunt, aut, concordant vel sibi contradicunt mutuo. Quodsi

---

(1) Mel. Can., *De locis theologicis*, l. 11, cap. 2, 1.

(2) Conc. Vat., Sess. 3, cap. 3. Denzinger-Bannwart, 1794.